

Asia: VN/20544/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta laiksi perusopetuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä lausuttavaa esityksen 22 pykälään koskien oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointia?

Liikunnan ja Terveystiedon Opettajat ry puoltaa esitystä oppilaiden arviointiin ja opinnoissa etenemiseen liittyvistä yhtenäisistä menettelyistä. Nostamme kuitenkin esiin muutamia seikkoja, jotka liittyvät erityisesti liikunta oppiaineen luonteeseen.

Yhdenvertaista arviointia ei voida toteuttaa pelkästään arviointikriteerejä yhdenmukaistamalla, jos opetuksen rakenteelliset edellytykset – kuten ryhmäkoot, opetustilat, välineistö ja tuntimäärä – vaihtelevat merkittävästi. Arvioinnin oikeudenmukaisuus edellyttää, että myös nämä rakenteelliset tekijät tukevat opetuksen ja arvioinnin toteuttamista yhdenvertaisesti eri kunnissa ja kouluissa.

Liikunnan opetuksessa arviointi tapahtuu pääosin samanaikaisesti opetuksen ja aktiivisen toiminnan kanssa. Tämä asettaa erityisiä vaatimuksia ryhmäkokojen kohtuullisuudelle sekä arviointiin varattavalle ajalle, jotta oppilaiden turvallisuus, hyvinvointi, oppiminen ja pedagoginen tarkoituksenmukaisuus eivät vaarannu. Havainnoivan arvioinnin toteuttaminen edellyttää opettajalta mahdollisuutta seurata oppilaita riittävän tarkasti ilman, että muu ryhmä joutuu passiiviseen tai pedagogisesti kestävämmään tilanteeseen.

Liikunnan opetuksen ja arvioinnin yhdenvertaisuus edellyttää lisäksi opetustiloilta ja välineistöltä valtakunnallisesti riittävää vähimmäistasoa. Ilman tätä arvioinnin oikeudenmukaisuus ei voi toteutua yhdenvertaisesti eri koulujen välillä, vaikka arviointikriteerit olisivat yhtenäiset.

Vaikka laki velvoittaa huomioimaan oppilaiden yksilölliset tarpeet opetuksessa, ei ole itsestään selvää, miten nämä tarpeet huomioidaan arvioinnissa erityisesti liikunnan kaltaisessa kehollisessa ja vuorovaikutteisessa oppiaineessa. Tämä edellyttää selkeitä valtakunnallisia linjauksia, jotta arviointi voidaan toteuttaa yhdenvertaisesti ja oppilaan oikeusturvaa kunnioittaen.

Liikunnan oppiaineessa osaaminen on luonteeltaan monimuotoista, yksilöllistä ja kehittyä usein epälineaarisesti. Vuosiluokittaisen vähimmäisosaamisen liian kapea tai yksipuolinen määrittely voi ohjata opetusta pois monipuolisesta liikuntakasvatuksesta kohti suorituskeskeisyyttä ja kaventaa oppiaineen pedagogisia tavoitteita. Erityisesti motoristen taitojen ja fyysisen toimintakyvyn kehitys etenee yksilöllisesti ja usein eri tahtiin, eikä vuosiluokittainen vähimmäisosaamisen määrittely saa johtaa siihen, että kehityksellisesti tavanomainen eteneminen tulkitaan puutteelliseksi osaamiseksi. Oppilaiden mahdolliset tilapäiset tai pysyvät fyysiset toimintakyvyn rajoitteet vaikuttavat myös merkittävästi osallistumiseen, osaamisen tasoon ja sen edistymiseen. Näistä syistä katsomme vuosiluokkakohtaisen vähimmän osaamistason arvioinnin olevan joiltakin osin soveltumaton liikunta oppiaineen arviointiin. Riittävä oppimisen tuki ja viime kädessä yksilöllistämisen mahdollisuus on taattava jokaisessa koulussa yhdenvertaisesti. Nykyisellään liikunnan arvosanan 5 kriteerit antavat melko hyvän käsityksen vähimmäisosaamistasosta.

Liikunnan arviointikriteerit kaipaavat tarkennuksia, jotta ne tulkitaan yhdenmukaisesti. Nykyisellään arvioinnin kohteiden sanamuodot ovat melko tulkinnanvaraisia, vaikka tukimateriaali niitä hyvin tarkentaakin. Kriteereiden määrä (10) on niiden sisältöön nähden sopiva, mutta mahdollista tiivistämistä voisi harkita.

Oppimisen tuen uudistuksella on vaarana kohdentua vain perustaitoja kuten lukemista ja laskemista edistävien oppiaineiden opetukseen. Taito- ja taideaineiden opetuksessa ja erityisesti liikunnassa esimerkiksi nepsy-haasteiden tai tunne- ja vuorovaikutustaitojen kanssa painivalla oppilalla voi olla merkittäviä vaikeuksia osallistua opetukseen tasavertaisesti ja saavuttaa asetettuja työskentelyn tavoitteita. Tuen tulee kohdistua tasavertaisesti eri oppiaineisiin ja sen myötä mahdollistaa tasavertainen oppiaineen tavoitteiden saavuttamisen mahdollisuus, jotta myös arvioinnin yhdenvertaisuus voi toteutua. Fyysis-motoriset taidot tulisi myös nähdä arvokkaina perustaitoina, joita harjoittellessa myös kokonaisvaltainen oppiminen tehostuu.

Runsaasti poissaolleen oppilaan arviointi on jatkuvan arvioinnin oppiaineen kohdalla erityisen hankalaa. Oppiaineen työskentelyn tavoitteet ovat puolet sekä oppiaineen tavoitteita että myös arviointia. Yksittäisen vaikkapa videoidun tehtävän arvioinnin kautta ei siis voida arvioida oppilaan osaamista ja edistymistä oppiaineen tavoitteiden suuntiasesti ja yhdenvertaisesti ja poissaolleen oppilaan arvioinnissa on merkittäviä eroja koulujen välillä. Siksi on erittäin tärkeää, että luodaan valtakunnalliset kriteerit liikunnasta poissaolleen oppilaan arviointiin.

Kun arvioinnilla on merkittävä oikeusvaikutus oppilaan opintopolkuun, tulee samalla varmistaa opettajan oikeusturva eli selkeät ohjeistukset sekä realistiset edellytykset arvioinnin tekemiseen. Ilman riittävän täsmällisiä valtakunnallisia linjauksia on olemassa riski, että arviointikäytännöt ja osaamistakuun toteutus vaihtelevat merkittävästi kunnittain ja kouluittain, mikä heikentää oppilaiden yhdenvertaisuutta.

Lisäksi liikunnan arviointi tapahtuu usein julkisissa tilanteissa vertaisryhmän läsnä ollessa. Arviointikäytänteiden tulee tukea oppilaan psykososiaalista turvallisuutta, ehkäistä häpeäkokemuksia ja vahvistaa myönteistä liikuntasuhdetta.

Arviointia koskevan lakimuutoksen toimeenpano edellyttää riittävää siirtymäaikaa, selkeitä ohjeita sekä opettajien koulutusta ennen lain voimaantuloa, jotta muutos voidaan toteuttaa pedagogisesti kestäväällä ja yhdenvertaisuutta tukevalla tavalla.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 22 a pykälään koskien oppilaan arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä päättämistä?

-

Onko teillä lausuttavaa esityksen 22 b pykälään koskien todistuksia?

-

Onko teillä muita huomioita esitykseen?

-

Ikola Mirva
Liikunnan ja terveystiedon opettajat ry.